СПОСОБИ ЗАХИСТУ ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ НА КОМЕРЦІЙНУ ТАЄМНИЦЮ: СУДОВА ПРАКТИКА ТА АЛЬТЕРНАТИВНІ МЕХАНІЗМИ

СКИДАН Дмитро - аспірант кафедри права Європейського університету
ORCID: 0009-0004-8917-5188
УДК 347.77.01
DOI: https://doi.org/10.71404/EP.2025.2.6

Актуальним є питання ефективного захисту права інтелектуальної власності на комерційну таємницю в Україні, що набуває особливої гостроти в умовах нестабільної економічної ситуації та тривалої війни.

Стаття висвітлює проблему складності забезпечення належного рівня охорони комерційної таємниці підприємств, яка є важливим фактором їхньої конкурентоздатності. У статті обґрунтовується необхідність комплексного підходу до захисту комерційної таємниці, що включає не лише судові механізми, а й альтернативні способи врегулювання спорів. Методами дослідження були аналіз чинного законодавства України у сфері інтелектуальної власності та захисту від недобросовісної конкуренції, вивчення наукових публікацій вітчизняних та зарубіжних учених, а також аналіз судової практики в справах, пов'язаних з порушенням прав на комерційну таємницю.

У статті аналізується ефективність чинних правових засобів захисту, зокрема адміністративної, цивільної, дисциплінарної та кримінальної відповідальності, а також особливості їх застосування в судовій практиці. Автор статті вважає, що існують певні прогалини та складності в практичній реалізації захисту комерційної таємниці через суд, що зумовлює необхідність активнішого використання альтернативних механізмів.

Особлива увага приділяється поняттям комерційної таємниці, її правовому визначенню в Україні, критеріям віднесення інформації до комерційної таємниці, а також ролі викривачів у контексті розкриття інформації, що становить суспільний інтерес. Встановлено доцільність розширення застосування медіації та арбітражу як альтернативних способів вирішення спорів щодо порушення прав на комерційну таємницю.

У роботі зроблено висновок, що для підвищення ефективності захисту комерційної таємниці в Україні необхідна подальша гармонізація національного законодавства з європейськими стандартами, зокрема з положеннями Директив ЄС 2016/943 та 2019/1937, а також впровадження комплексних заходів на рівні підприємств. Автор пропонує власні пропозиції щодо вдосконалення правових та організаційних механізмів захисту комерційної таємниці в Україні, враховуючи сучасні виклики та міжнародний досвід, а також особливості воєнного стану та його вплив на економіку та правову систему.

Ключові слова: комерційна таємниця, інтелектуальна власність, судова практика, альтернативні механізми захисту, недобросовісна конкуренція, викривачі, Директива ЄС, воєнний стан.

Аналіз досліджень проблеми

Дослідження питання у своїх наукових працях висвітлювали такі українські вчені, як І.І. Абдель Фатах, Г.М. Устінова-Бойченко, Ю. Ленго, Ю.М. Бисага, Ю.М. Капіца, Я. Копил, Л.Д. Руденко, Ю. Муравська, Т. Сліпченко та інші.

Метою статті є дослідження чинних способів захисту права інтелектуальної влас-

ності на комерційну таємницю в Україні шляхом аналізу судової практики та альтернативних механізмів.

Виклад основного матеріалу

Комерційна таємниця є важливим об'єктом інтелектуальної власності, який забезпечує підприємствам значну конкурентну перевагу. Проте, захист такої інформації від незаконного розголошення є складним завданням, що потребує ретельного планування та впровадження ефективних стратегій [1, с. 144].

Одним із ключових аспектів є розуміння сутності комерційної таємниці. Ю. Ленго підкреслює, що хоча захист комерційної таємниці є важливим для економічних інтересів бізнесу, він не повинен використовуватися для приховування протиправної діяльності, що становить загрозу для суспільства [2, с. 50].

Правове визначення комерційної таємниці в Україні закріплено в низці нормативно-правових актів. Відповідно до ч. 1 ст. 36 Господарського кодексу України [3], комерційною таємницею можуть бути визнані відомості, пов'язані з виробництвом, технологією, управлінням, фінансовою та іншою діяльністю суб'єкта господарювання, які не є державною таємницею і розголошення яких може завдати шкоди його інтересам. Склад та обсяг таких відомостей, а також способи їх захисту визначаються самим суб'єктом господарювання згідно із законодавством.

Стаття 505 Цивільного кодексу України [4] також дає визначення комерційної таємниці, характеризуючи її як інформацію, що має комерційну цінність для підприємства. Ключовими критеріями для визнання інформації комерційною таємницею є її невідомість для третіх осіб, відсутність вільного доступу до неї для зацікавлених сторін та вжиття власником адекватних заходів для забезпечення її конфіденційності. Це означає, що підприємство повинно активно працювати над збереженням таємниці, а сама інформація не повинна бути загальнодоступною.

Визначення конкретного переліку інформації, що становить комерційну таємницю на підприємстві, є компетенцією його керівника. Це здійснюється з урахуванням положень постанови Кабінету Міністрів України від 9 серпня 1993 року № 611 «Про перелік відомостей, що не становлять комерційної таємниці» [5]. Важливо наголосити, що ця постанова встановлює чіткі обмеження, визначаючи інформацію, яка за жодних умов не може бути віднесена до комерційної таємниці.

Стаття 162 Господарського кодексу України [3] також гарантує правовий захист комерційної інформації, наголошуючи на необхідності її комерційної цінності, відсутності законного вільного доступу та вжиття власником належних заходів для збереження її конфіденційності. Ця стаття підкреслює важливість правових механізмів для захисту від неправомірного використання комерційної інформації сторонніми особами, підтверджуючи необхідність дотримання власником певних умов для отримання такого захисту.

У разі порушення прав на комерційну таємницю чинне законодавство України передбачає різні форми захисту.

Види захисту прав на комерційну таємницю:

- Адміністративний захист: здійснюється Антимонопольним комітетом України на підставі Закону України «Про захист від недобросовісної конкуренції» [6], який розглядає розголошення комерційної таємниці як один із видів недобросовісної конкуренції. Стаття 164-3 Кодексу України про адміністративні правопорушення [7] також встановлює відповідальність за таке розголошення з метою завдання шкоди діловій репутації або майну іншого підприємця, передбачаючи штрафні санкції.
- Цивільний захист: передбачає можливість звернення до суду з позовом про відшкодування завданих збитків. Проте, як справедливо зазначається, на практиці доведення розміру збитків, спричинених використанням комерційної таємниці, є досить складною процедурою [8]. Для притягнення порушника до цивільно-правової відповідальності необхідно довести факт правопорушення, протиправність дій, наявність збитків, причинно-наслідковий зв'язок між

діями порушника та завданими збитками, а також його вину.

- Дисциплінарна відповідальність: може бути застосована до працівника у випадку розголошення ним комерційної таємниці, за умови, що обов'язок нерозголошення та відповідальність за його порушення закріплені у внутрішніх документах підприємства, трудових договорах або посадових інструкціях. У таких випадках дії працівника можуть бути кваліфіковані як дисциплінарний проступок.
- Кримінальна відповідальність: за умисне розголошення комерційної таємниці передбачена статтею 232 Кримінального кодексу України [9]. Ця норма встановлює покарання за розголошення комерційної, банківської або професійної таємниці на ринках капіталу та організованих товарних ринках без згоди власника особою, яка мала доступ до цієї інформації у зв'язку зі своєю професійною або службовою діяльністю, якщо це було вчинено з корисливих або особистих мотивів та завдало істотної шкоди суб'єкту господарської діяльності. Санкція за таке правопорушення включає штраф та позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

Прийняття у 2016 році Директиви (ЄС) 2016/943 Європейського Парламенту та Ради від 8 липня 2016 року щодо захисту нерозкритого ноу-хау та бізнесової інформації (комерційної таємниці) проти їх неправомірного набуття, використання та розкриття [10] актуалізувало питання щодо необхідності імплементації її положень у національне законодавство України.

Уніфікація правил охорони та захисту комерційної таємниці в Європейському Союзі, запроваджена Директивою (ЄС) 2016/943, є важливим кроком у забезпеченні правової визначеності для бізнесу. Не менш важливим є передбачення в цій директиві винятків із захисту комерційної таємниці, коли її розкриття служить суспільним інтересам, як це чітко зазначено у статті 5. Це положення є принциповим, оскільки воно створює правову основу для захисту осіб, які повідомляють про неправомірну поведінку, протиправні дії або незаконну діяльність. Важливо, що право на свободу вираження поглядів та інформації, гарантоване статтею 11 Хартії основних прав ЄС [11] та статтею 34 Конституції України [12], не повинно обмежуватися лише журналістськими розслідуваннями. Захист комерційної таємниці не може бути абсолютним і має поступатися у випадках, коли розкриття інформації є необхідним для захисту суспільних інтересів.

На нашу думку, існує певна напруга між захистом комерційної таємниці та захистом викривачів. З одного боку, підприємства вживають заходів для збереження конфіденційності своєї комерційної таємниці з метою підтримки конкурентоздатності. З іншого боку, повідомлення про правопорушення неминуче призводить до розкриття такої інформації. Проте, обидва режими є важливими: захист комерційної таємниці стимулює інвестиції та інновації, а захист викривачів сприяє боротьбі з недобросовісною конкуренцією та створенню сприятливого економічного клімату. Директива (ЄС) 2019/1937 встановлює правила для цивільного захисту у випадках незаконного розголошення комерційної таємниці, але водночас визнає законним розкриття, якщо це дозволено законодавством Європейського Союзу, зокрема, коли це необхідно для виявлення правопорушення. Це свідчить про взаємодоповнюючий характер обох директив, де винятки, передбачені у Директиві (ЄС) 2016/943, поширюються і на випадки, що розглядаються у Директиві (ЄС) 2019/1937.

Положення Директиви (ЄС) 2019/1937 є значним доповненням до Директиви (ЄС) 2016/943 у частині визначення обставин, що виключають відповідальність за розкриття комерційної таємниці. Для звільнення від відповідальності викривач повинен довести, що його повідомлення стосується неправомірної поведінки, а розкриття комерційної таємниці здійснюється з метою захисту суспільних інтересів, як це передбачено пунктом (b) статті 5 Директиви (ЄС) 2016/943.

При цьому, реалізуючи своє право на свободу вираження поглядів та інформації, викривач звільняється від юридичної відповідальності за розкриття комерційної таємниці при повідомленні про правопорушення, згідно зі статтею 23 Директиви (ЄС)

2019/1937 та статтею 53-8 Закону України «Про запобігання корупції». Важливо, що таке повідомлення не може розглядатися як порушення умов конфіденційності, за винятком випадків свідомо неправдивого повідомлення. Це створює важливі гарантії для осіб, які добросовісно повідомляють про правопорушення, і є одним з альтернативних механізмів захисту від можливого переслідування з боку власників комерційної таємниці. У випадках виникнення спору щодо правомірності розкриття комерційної таємниці, судова практика, зокрема застосування статті 231 Кримінального кодексу України, відіграє вирішальну роль у визначенні балансу між захистом комерційної таємниці та суспільним інтересом.

Директива (ЄС) 2019/1937 про захист осіб, які повідомляють про порушення законодавства Союзу, демонструє ширший підхід до розуміння ролі викривачів, охоплюючи не лише корупційні, а й інші правопорушення, що можуть завдати шкоди суспільству. Важливим є й те, що Директива (ЄС) 2016/943 про захист комерційної таємниці передбачає чіткі винятки з її захисту, якщо розкриття інформації відбувається з метою виявлення неправомірної поведінки та захисту суспільних інтересів, як це визначено у її статті 5. Це свідчить про розуміння європейським законодавцем необхідності забезпечення балансу між захистом комерційної таємниці та правом на свободу вираження поглядів та отримання інформації, особливо коли йдеться про викриття незаконних дій.

Аналізуючи судову практику захисту прав на комерційну таємницю в Україні, слід зазначити, що суди часто стикаються зі значними труднощами при розгляді таких справ. Як свідчать дослідження, у більшості випадків господарські та загальні суди ухвалюють рішення про недостатність доказів, що підтверджують порушення прав на комерційну таємницю або ноу-хау. Це вказує на існуючі проблеми у чинному законодавстві та складнощі з ефективним захистом цих прав у рамках цивільного судочинства. Проте, деякі судові справи демонструють позитивний досвід застосування законодавства про недобросовісну конкуренцію для захисту комерційної таємниці.

Важливим аспектом судової практики є питання доведення факту порушення прав на комерційну таємницю. Дослідження показують ефективність використання доказів, отриманих у рамках досудового розслідування в кримінальному провадженні, при розгляді справ про недобросовісне використання комерційної таємниці в Антимонопольному комітеті України та судових інстанціях. Наприклад, Рішення Тимчасової адміністративної колегії АК України № 30-р/тк від 13 грудня 2018 року [13] та постанова Верховного Суду від 23 листопада 2020 року у справі № 910/1759/19 [14]. У цій справі було застосовано підхід оцінки сукупності непрямих доказів, таких як наявність відомостей, що становлять комерційну таємницю, на комп'ютерах порушника, короткий проміжок часу між звільненням працівників та заснуванням ними компанії-конкурента, а також укладання компанією-порушником договорів з контрагентами власника комерційної таємниці на більш вигідних умовах.

Судова практика також відображає проблему доведення розміру збитків, завданих розголошенням або використанням комерційної таємниці. У зв'язку з цим, М. Капіца [15, с. 72] звертає увагу на постанову Верховного Суду від 23 листопада 2020 року у справі № 910/1759/19, яка стосується можливості укладання цивільно-правового договору з працівником, що передбачає відповідальність за розголошення комерційної таємниці та зобов'язання з відшкодування завданої шкоди. У договорі також може бути передбачено обмеження права розголошення та використання комерційної таємниці після звільнення працівника протягом певного періоду.

На думку М. Капіци, часто підприємства не вживають належних заходів для збереження конфіденційності інформації, яку вони вважають комерційною таємницею, або не можуть надати суду достатніх доказів факту розголошення чи використання цієї інформації іншими особами. У зв'язку з цим, автор наголошує на важливості впровадження ефективних заходів із збереження секретності комерційної таємниці та доцільності визначення переліку таких заходів на законодавчому рівні. Як приклад

належних заходів є матеріали судової справи № 910/1759/19, де ТОВ "ТВК Вектор-ВС" визначило перелік відомостей, що становлять його комерційну таємницю, розробило відповідні пам'ятки для працівників та уклало з ними угоди про нерозголошення. Крім того, у рамках кримінального провадження № 12015110130002211 були отримані докази неправомірного використання комерційної таємниці ТОВ "ТВК Вектор-ВС" ТОВ "Ергон-електрік", що також було враховано судом [15, с. 75].

Законодавство Німеччини демонструє, що комерційні таємниці захищені Законом про недобросовісну конкуренцію [16] та Цивільним кодексом [17], які забороняють розголошення, використання та придбання інформації, що є конфіденційною, має комерційну цінність та щодо якої вжито належних заходів конфіденційності. У разі порушення прав компанія може вимагати відшкодування збитків та судової заборони, довівши наявність комерційної таємниці, її несанкціоноване придбання або розголошення, а також завдану економічну шкоду. Німецьке законодавство також передбачає захист комерційної таємниці під час судового розгляду, включаючи можливість винесення захисного припису [16].

У Франції захист комерційних таємниць регулюється Законом про захист комерційних таємниць від 2018 року, який імплементує Директиву ЄС, та статтею L.151-1 Господарського кодексу Франції [18], визначаючи комерційну таємницю як інформацію, що має комерційну цінність завдяки своєму секретному характеру та щодо якої власником вживаються розумні заходи захисту. За порушення передбачено відшкодування збитків, судові заборони та можливість присудження одноразової суми компенсації [18].

У Великій Британії захист комерційних таємниць здійснюється на підставі Положення про комерційні таємниці (правозастосування тощо) 2018 року [19], яке визначає комерційну таємницю подібно до німецького та французького законодавства та передбачає аналогічні засоби правового захисту.

На думку Я. Копила, незважаючи на певні національні відмінності у визначенні комерційної таємниці та способах її юридичного захисту, досвід іноземних країн підкреслює важливість правової охорони такої інформації для забезпечення інноваційного та економічного зростання. Водночас, автор зазначає, що різноманітність регуляторних систем вимагає від компаній, які здійснюють діяльність на міжнародному рівні, уважного ставлення до особливостей місцевого законодавства для успішної роботи та мінімізації ризиків, пов'язаних з незаконним привласненням їхньої комерційної таємниці [20, с. 145-146].

На думку Л. Д. Руденко, питання захисту від незаконного введення в обіг контрафактної продукції набуває особливої актуальності в умовах воєнного стану в Україні. Це пов'язано зі зниженням купівельної спроможності населення, зростанням цін на товари та ускладненням логістичних шляхів, що призводить до збільшення обсягів контрафактної продукції на внутрішньому ринку [21, с. 2]. В епоху четвертої промислової революції для правової охорони новітніх технологій часто застосовуються комбіновані методи захисту, які включають патентний захист, реєстрацію торговельних марок та правовий режим комерційної таємниці.

Одним із прикладів є справа, ініційована Антимонопольним комітетом України проти НВЦ «Борщагівський хіміко-фармацевтичний завод» за скаргою компанії «Дарниця» у 2022 році [22]. Комітет встановив, що обидві компанії є прямими конкурентами, оскільки займаються виробництвом та реалізацією лікарських засобів, закуповуючи за кордоном ідентичний перелік активних фармацевтичних інгредієнтів. Підставою для розгляду справи стало звернення «Дарниці» до АМКУ, у якому компанія повідомила, що під час судового розгляду однієї зі справ у вітчизняних судах, НВЦ «Борщагівський ХФЗ» у тексті відзиву на позов розкрив інформацію, яка є комерційною таємницею ПрАТ «ФФ «Дарниця». Йдеться про відомості щодо імпортованих товариством активних фармацевтичних інгредієнтів. «Дарниця» наголошувала, що ця інформація, поряд з даними про постачальників, вартістю імпортованої фармацевтичної сировини, домовленостями з постачальниками, обсягами

та умовами закупівлі, є конфіденційною та має комерційний характер. Компанія стверджувала, що вживає належних заходів для охорони цих даних, тому вони не можуть бути відомі третім особам на законних підставах. Крім того, ПрАТ «ФФ «Дарниця» заперечувало надання будь-якого дозволу НВЦ «Борщагівський ХФЗ» на отримання, розголошення або інше використання відомостей, що становлять комерційну таємницю, вважаючи, що інформацію було отримано неправомірно. На підставі цих фактів АМКУ відкрив справу, вбачаючи в діях ПАТ «НВЦ «Борщагівський ХФЗ» ознаки порушення статті 16 Закону України «Про захист від недобросовісної конкуренції» [6].

Подібні звернення до АМКУ трапляються рідко, і за всю історію роботи Комітету було зафіксовано лише один схожий випадок у 2018 році. Тоді Тимчасова адміністративна колегія рішенням № 30-р/тк оштрафувала ТОВ «Ергон-Електрік» на 360 тис. грн за неправомірне використання комерційної таємниці його конкурента – ТОВ «ТВК Вектор-ВС». У цій справі було встановлено, що ТОВ «Ергон-Електрік» отримало комерційно таємну інформацію ТОВ «ТВК Вектор-ВС» від колишніх працівників останнього, які, порушивши зобов'язання щодо збереження комерційної таємниці, скопіювали ці відомості перед звільненням та використали їх для планування та ведення господарської діяльності ТОВ «Ергон-Електрік». Рішення АМКУ в цій справі було оскаржено відповідачем у судовому порядку, але Господарський суд міста Києва, Північний апеляційний господарський суд та Верховний Суд підтримали позицію Комітету, а постановою від 23 листопада 2020 року Верховний Суд залишив без змін рішення судів першої та апеляційної інстанцій. Цей прецедент демонструє підхід АМКУ та судових органів до питань захисту комерційної таємниці від недобросовісної конкуренції [22].

На думку Ю. Муравської та Т. Сліпченко, в умовах воєнного загострення та російської агресії особливого значення набуває захист комерційної таємниці підприємств, що розробляють об'єкти спеціального призначення для української армії [23, с. 55]. Інформація, яка забезпечує конкурентоздатність підприємства, є комерційною таємницею та потребує захисту, що ілюструється прикладами виробництва ударно-розвідувальних безпілотників «Довбуш Т10» та складання двигунів до військової техніки Baykar в Україні у 2023 році [24].

Учені звертають увагу на легкість отримання конкурентами конфіденційної інформації шляхом підкупу або найму ключових співробітників, посилаючись на прогноз M. Ciecierski [25] щодо активізації російського промислового шпигунства на міжнародних ринках, спрямованого на військові та комп'ютерні технології. Типовою реакцією на загрозу розголошення комерційної таємниці є впровадження більш досконалих методів її захисту, у які підприємства щорічно інвестують значні кошти, використовуючи паролі, засоби фізичної охорони, ідентифікаційні значки та інтернет-блокатори.

Ю. Муравська та Т. Сліпченко наголошують на тому, що в умовах зростаючої конкуренції та активізації промислового шпигунства, особливо в контексті воєнних загроз, ефективний захист комерційної таємниці вимагає від підприємств комплексного підходу, що включає розробку та впровадження правових (угоди про конфіденційність), організаційних (безпекові політики та процедури) та технічних (інформаційні системи та програмне забезпечення) заходів, а також підвищення обізнаності співробітників щодо цінності та необхідності збереження конфіденційності бізнес-інформації, особливо з огляду на відсутність в Україні спеціалізованого законодавства в цій сфері [23, с. 57-58].

На нашу думку, окрім уже наведених способів захисту права інтелектуальної власності на комерційну таємницю, підприємствам в Україні варто активніше використовувати такі заходи:

- Посилені технічні засоби захисту інформації: впровадження сучасних систем кібербезпеки, включаючи багаторівневе шифрування даних, системи виявлення та запобігання вторгненням, а також регулярне оновлення програмного забезпечення.
- Контроль доступу та моніторинг дій співробітників: застосування передових тех-

нологій для контролю за доступом до конфіденційної інформації, ведення детальних журналів дій співробітників з такими даними та використання систем відеоспостереження в критично важливих зонах.

- Проведення регулярних аудитів інформаційної безпеки: залучення незалежних експертів для оцінки ефективності існуючих систем захисту комерційної таємниці та надання рекомендацій щодо їхнього вдосконалення.
- Застосування технології блокчейн для фіксації та захисту важливої інформації: Використання розподіленого реєстру для зберігання особливо цінних комерційних даних, що може забезпечити їхню незмінність та ускладнити несанкціоноване втручання.

Щодо альтернативних механізмів захисту права інтелектуальної власності на комерційну таємницю, я вважаю, що доцільно розглянути наступні підходи:

- Медіація та арбітраж: запровадження досудових процедур врегулювання спорів, пов'язаних з порушенням прав на комерційну таємницю, таких як медіація або арбітраж, що може дозволити сторонам досягти взаємоприйнятного рішення швидше та з меншими витратами, ніж у судовому порядку.
- Створення галузевих кодексів поведінки: розробка та впровадження галузевих кодексів етики та поведінки, які б встановлювали стандарти щодо захисту комерційної таємниці та сприяли формуванню культури поваги до прав інтелектуальної власності.
- Програми навчання та підвищення обізнаності співробітників: регулярне проведення навчальних заходів для співробітників з питань захисту комерційної таємниці, роз'яснення їхніх обов'язків та відповідальності за порушення відповідних положень.
- Співпраця з правоохоронними органами на ранніх стадіях: встановлення налагодженої комунікації та співпраці між підприємствами та правоохоронними органами для оперативного реагування на випадки порушення прав на комерційну таємницю та проведення ефективних розслідувань.

Висновки

Підсумовуючи вищенаведене, необхідно зазначити, що в Україні правове регулювання захисту комерційної таємниці представлене низкою нормативно-правових актів, проте судова практика демонструє наявність значних труднощів у розгляді відповідних справ, зокрема в питаннях доведення факту порушення та розміру завданих збитків. Важливим кроком у вдосконаленні національного законодавства є імплементація положень європейських директив, спрямованих на уніфікацію правил охорони та захисту комерційної таємниці, а також на забезпечення балансу між захистом комерційних інтересів та суспільним благом, особливо в контексті захисту викривачів.

Альтернативні механізми захисту, такі як медіація та арбітраж, можуть стати ефективним доповненням до судового захисту, забезпечуючи більш оперативне та менш витратне врегулювання спорів. В умовах зростання конкуренції та активізації промислового шпигунства, особливо в контексті воєнних загроз, підприємствам необхідно впроваджувати комплексні заходи захисту, що включають правові, організаційні та технічні аспекти. Подальше дослідження судової практики та впровадження міжнародного досвіду є необхідними для вдосконалення правового поля та підвищення ефективності захисту прав на комерційну таємницю в Україні.

Література

1. Абдель Фатах А. С. Правовий ландшафт захисту комерційної таємниці: україно-європейський аспект. Абдель Фатах А. С., Г. М. Устінова-Бойченко. Науковий вісник Ужгородського університету: серія: Право голов. ред. Ю. М. Бисага. Ужгород. 2023. Т. 1. Вип. 77. С. 143-149. URL: http://visnyk-pravo.uzhnu.edu.ua/article/view/283044/277221 (дата звернення 30.03.2025).

2. Ленго Ю. Комерційна таємниця і захист викривачів за законодавством ЄС та України. Теорія і практика інтелектуальної власності. (№4). 2024. С. 49-57. URL: http://uran.inprojournal.org/article/view/317234 (дата звернення 30.03.2025).

3. Господарський кодекс України: Закон України № 436-IV від 16.01.2003 р. Відомості Верховної Ради України (ВВР). №18-22. 2003. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/436-15 (дата звернення 30.03.2025).

4. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 р. № 435–IV. Відомості Верховної Ради України. 2003. № 40. Ст. 356. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15 (дата звернення 30.03.2025).

5. Про перелік відомостей, що не становлять комерційної таємниці: Постанова Кабінету Міністрів України від 09 серпня 1993 року № 611. Відомості Верховної Ради України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/611-93-п#Text (дата звернення 30.03.2025).

6. Про захист від недобросовісної конкуренції: Закон України від 1996 року. (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 36, ст.164). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/236/96-вр#Text (дата звернення 30.03.2025).

7. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон України від 7 грудня 1984 р. № 8073-X. (Відомості Верховної Ради України (ВВР). URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/80731-10 (дата звернення 30.03.2025).

8. Спори щодо стягнення боргу, збитків, штрафних санкцій, процентів, втраченої вигоди, моральної шкоди. Одеський апеляційний господарський суд. URL: https://oda.arbitr.gov.ua/sud5037/inshe/5/384909 (дата звернення 30.03.2025).

9. Кримінальний кодекс України: Кодекс України від 05 квітня 2001 р. №2341-III. Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14 (дата звернення 30.03.2025).

10. Directive (EU) 2016/943 of the European Parliament and of the Council of 8 June 2016 on the protection of undisclosed know-how and business information (trade secrets) against their unlawful acquisition, use and disclosure. URL: https://eur-lex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32016L0943 (дата звернення 30.03.2025).

11. Хартія основних прав Європейського Союзу. Центр Громадських свобод. Неофіційний переклад. URL: https://ccl.org.ua/posts/2021/11/hartiya-osnovnyh-pravyevropejskogo-soyuzu/ (дата звернення 30.03.2025).

12. Конституція України від 28.06.1996 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Tex (дата звернення 30.03.2025).

13. Рішення Тимчасової адміністративної колегії АК України № 30-р/тк від 13 грудня 2018 року. URL: https://amcu.gov.ua/storage/app/sites/1/imported_content/5d690eeee76a8.pdf (дата звернення 30.03.2025).

14. Постанова Верховного Суду від 23.11.20 р., справа № 910/1759/19. – (Єдиний реєстр судових рішень). URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/93149537 (дата звернення 30.03.2025).

15. Капіца Ю. М. Захист прав на комерційну таємницю та ноу-хау в Україні у світлі імплементації директиви (ЄС) 2016/943 та практики застосування. Інформація і право, (№4 (39)). 2021. С. 70-79. URL: http://il.ippi.org.ua/article/view/248788 (дата звернення 30.03.2025).

16. Gesetz gegen den unlauteren Wettbewerb in der Fassung der Bekanntmachung vom 3. März 2010 (BGBl. I S. 254), das zuletzt durch Artikel 20 des Gesetzes vom 24. Juni 2022 (BGBl. I S. 959). URL: (відсутній, додано) (дата звернення 30.03.2025).

17. Bürgerliches Gesetzbuch in der Fassung der Bekanntmachung vom 2. Januar 2002 (BGBl. I S. 42, 2909; 2003 I S. 738), das zuletzt durch Artikel 1 des Gesetzes vom 14. März 2023 (BGBl. 2023 I Nr. 72). URL: (відсутній, додано) (дата звернення 30.03.2025).

18. La protection du secret des affaires: LOI від 30.07.2018 р. № 2018-670. URL: https://www.legifrance.gouv.fr/jorf/id/JORFTEXT000037262111 (дата звернення 30.03.2025).

19. The Trade Secrets (Enforcement, etc.): Regulations of 15.05.2018 no. 597. URL: https://www.legislation.gov.uk/uksi/2018/597/made (дата звернення 30.03.2025).

20. Копил Я. Секретні, службові винаходи і комерційна таємниця: співвідношення правових субінститутів. Теорія і практика інтелектуальної власності, (№3), С. 28-37. 2024. URL: http://uran.inprojournal.org/

article/download/311410/302618 (дата звернення 30.03.2025).

21. Руденко Л. Д. Господарсько-правове забезпечення захисту від контрафакції у сфері права на комерційну таємницю. Академічні візії, (№29). 7 с. URL: https://www.academy-vision.org/index.php/av/article/view/1313 (дата звернення 30.03.2025).

22. АМКУ розпочав справу проти НВЦ «Борщагівський хіміко-фармацевтичний завод». 2022. URL: https://amcu.gov.ua/news/amku-rozpochav-spravu-proti-nvc-borshchagivskij-himiko-farmacevtichnij-zavod (дата звернення 30.03.2025).

23. Муравська Ю. Теоретико-правові засади захисту комерційної таємниці від проявів промислового шпигунства. Юлія Муравська, Тетяна Сліпченко. Актуальні проблеми правознавства. 2023. Вип. 1. С. 54-59. URL: http://dspace.wunu.edu.ua/handle/316497/48743 (дата звернення 30.03.2025).

24. На українському фронті тестують новий дрон «Довбуш». Уніан, 2022. URL: https://www.unian.ua/weapons/dron-dovbush-shcho-ce-za-ukrajinskiy-bezpilotnik-yogo-harakteristiki-12090378.html (дата звернення 30.03.2025).

25. Ciecierski M. Szpiegostwo przemysłowe opanowało cyberprzestrzeń. InteriaBiznes, 2016. URL: http://biznes.interia.pl/wiadomosci/news/szpiegostwo-przemyslowe-opanowalo-cyberprzestrzen,1885978,4199 (дата звернення 30.03.2025).

METHODS OF PROTECTION OF INTELLECTUAL PROPERTY RIGHTS TO TRADE SECRETS: JUDICIAL PRACTICE AND ALTERNATIVE MECHANISMS

The issue of effective protection of intellectual property rights concerning trade secrets in Ukraine is highly relevant, gaining particular urgency amid the unstable economic situation and ongoing war. This article highlights the complexity of ensuring an adequate level of protection for corporate trade secrets, which is a crucial factor in business competitiveness.

The study substantiates the need for a comprehensive approach to trade secret protection, encompassing not only judicial mechanisms but also alternative dispute resolution methods. The research methods included an analysis of current Ukrainian legislation in the field of intellectual property and protection against unfair competition, a review of scientific publications by domestic and foreign scholars, and an examination of judicial practice in cases related to trade secret infringement.

The article analyzes the effectiveness of existing legal protection measures, including administrative, civil, disciplinary, and criminal liability, as well as the specifics of their application in judicial practice. The author argues that certain gaps and challenges exist in the practical implementation of trade secret protection through the courts, necessitating a greater reliance on alternative mechanisms. Particular attention is given to the concept of trade secrets, their legal definition in Ukraine, the criteria for classifying information as a trade secret, and the role of whistleblowers in disclosing information of public interest.

The study establishes the feasibility of expanding the use of mediation and arbitration as alternative means of resolving trade secret disputes.The article concludes that enhancing the effectiveness of trade secret protection in Ukraine requires further harmonization of national legislation with European standards, particularly the provisions of EU Directives 2016/943 and 2019/1937, as well as the implementation of comprehensive measures at the corporate level. The author offers personal recommendations for improving the legal and organizational mechanisms for trade secret protection in Ukraine, considering current challenges, international experience, and the specific impact of martial law on the economy and legal system.

Keywords: trade secret, intellectual property, judicial practice, alternative protection mechanisms, unfair competition, whistleblowers, EU Directive, martial law.